

НАПРЯМ 1. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ РЕЛОКАЦІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-493-4-1>

PAKT MIGRACYJNY UNII EUROPEJSKIEJ

Aleksandra CİCHA

*Studia uzupełniające magisterskie prawo
Uniwersytet Marii Curie– Skłodowskiej w Lublinie
Mediator sądowy*

Pakt o migracji i azylu to nowe przepisy unijne dotyczące migracji i ustanawiające wspólny system azylowy na szczeblu Unii Europejskiej. Przepisy te zostały uchwalone w maju 2024 r., będą stosowane od czerwca i lipca 2026 r. Przedstawione w poniżej wskazanych i omówionych unijnych aktach prawnych. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylecia rozporządzenia (UE) nr 604/2013¹.

Rozporządzenie to zastąpiło wcześniejsze „rozporządzenie Dublin III» i ma na celu: – usprawnienie systemu ustalania, które państwo członkowskie odpowiada za wnioski o udzielenie azylu, przez co zwiększa skuteczność i stabilność systemu, oraz zapobiega wtórnym przepływom osób ubiegających się o azyl, – ustanowienie obowiązkowego systemu solidarności wobec państw członkowskich stojących w obliczu presji migracyjnej. W rozporządzeniu doprecyzowano kryteria odpowiedzialności i zasady ustalania, które państwo członkowskie odpowiada za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu.

Najważniejsze zmiany obejmują: a) krótsze terminy we wszystkich procedurach (np. złożenie wniosku o wtórne przejęcie w ciągu dwóch tygodni od uzyskania trafienia w systemie Eurodac zamiast dwóch miesięcy), co przyczyni się do szybszego i skuteczniejszego procesu ustalania odpowiedzialnego państwa członkowskiego^{2,3,4} b) wprowadzenie obowiązku

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 z 14 maja 2024 r. w sprawie zarządzania azylem i migracją, zmiany rozporządzeń (UE) 2021/1147 i (UE) 2021/1060 oraz uchylecia rozporządzenia (UE) nr 604/2013.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1348 z 14 maja 2024 r. w sprawie w sprawie ustanowienia wspólnej procedury ubiegania się o ochronę międzynarodową w Unii i uchylecia dyrektywy 2013/32/UE.

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1349 z 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia powrotowej procedury granicznej i zmiany rozporządzenia (UE) 2021/1148.

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1358 z 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia systemu Eurodac do porównywania danych biometrycznych w celu skutecznego stosowania rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1351 i (UE)

ubiegania się o ochronę w państwie członkowskim pierwszego wjazdu i pozostawania w nim do czasu ustalenia odpowiedzialnego państwa członkowskiego, nieprzestrzeganie tego obowiązku będzie miało poważne konsekwencje, np. osobom ubiegającym się o azyl nie zostaną zapewnione pełne warunki przyjmowania, a jedynie podstawowe potrzeby⁵, c) zwiększenie skuteczności procedury „wtórnego przejścia» w odniesieniu do powrotu z jednego państwa członkowskiego do innego, w szczególności poprzez wprowadzenie krótszych terminów i brak przeniesienia odpowiedzialności w przypadku, gdy powiadomienie o wtórnym przejściu nie zostanie wysłane terminowo⁶, d) rozszerzenie kryteriów rodzinnych, m.in. poprzez: – uwzględnienie rodzin powstałych w krajach tranzytowych przed przybyciem do UE, – wprowadzenie możliwości ustalenia odpowiedzialności państwa członkowskiego, w którym członek rodziny osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową przebywa legalnie na podstawie zezwolenia na pobyt długoterminowy wydanego zgodnie z przepisami UE, – wprowadzenie obowiązku priorytetowego traktowania spraw rodzinnych^{7, 8, 9}, e) zapewnienie bezpłatnego doradztwa prawnego wszystkim osobom ubiegającym się o ochronę międzynarodową.

Wskazane rozporządzenie wprowadza stałą, obowiązkową i opartą na potrzebach mechanizm solidarności, zastępujący obecne dobrowolne rozwiązania ad hoc. Ten nowy mechanizm będzie funkcjonować w następujący sposób: 1) co roku do dnia 15 października Komisja przyjmie: – roczne sprawozdanie oceniające sytuację migracyjną w całej UE i we

2024/1350 i dyrektywy Rady 2001/55/WE oraz w celu identyfikowania nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich oraz bezpaństwowców, w sprawie występowania z wnioskami o porównanie z danymi Eurodac przez organy ścigania państw członkowskich i Europol na potrzeby ochrony porządku publicznego, w sprawie zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/818 oraz w sprawie uchylecia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 603/2013.

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1359 z 14 maja 2024 r. w sprawie reagowania na sytuacje kryzysowe i sytuacje spowodowane działaniem siły wyższej w dziedzinie migracji i azylu oraz w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/1147.

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1356 z 14 maja 2024 r. w sprawie wprowadzenia kontroli przesiewowej obywateli państw trzecich na granicach zewnętrznych oraz zmiany rozporządzeń (WE) nr 767/2008, (UE) 2017/2226, (UE) 2018/1240 i (UE) 2019/817.

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1347 z 14 maja 2024 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako osób korzystających z ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony, zmieniające dyrektywę Rady 2003/109/WE oraz uchylające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE.

⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1346 z 14 maja 2024 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową. Ta dyrektywa będzie stosowana od 12 czerwca 2026 r. a z tą datą traci moc dyrektywa 2013/33/UE w odniesieniu do państw członkowskich związanych nową dyrektywą 2024/1346.

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1350 z dnia 14 maja 2024 r. ustanawiające unijne ramy przesiedleń i przyjmowania ze względów humanitarnych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2021/1147.

wszystkich państwach członkowskich UE, – decyzję wykonawczą w sprawie ustalenia, czy dane państwo członkowskie (i) znajduje się pod presją migracyjną lub (ii) jest narażone na ryzyko presji migracyjnej w nadchodzącym roku lub (iii) stoi w obliczu znaczącej sytuacji migracyjnej (sytuacja mniej dotkliwa niż presja migracyjna, obejmująca skumulowany efekt przybyć w bieżącym roku i w latach poprzednich), – wniosek dotyczący aktu wykonawczego Rady, zawierający kwoty wymaganych w nadchodzącym roku relokacji i finansowych wkładów solidarnościowych. 2) na tej podstawie Rada przyjmie przed końcem roku akt wykonawczy Rady ustanawiający pulę solidarnościową, obejmujący konkretne zobowiązania podjęte przez każde państwo członkowskie w odniesieniu do poszczególnych rodzajów wkładu solidarnościowego. Chociaż państwa członkowskie mają obowiązek przyczyniania się do solidarności, mogą one wybrać rodzaj środków solidarnościowych, które chcą wносить do puli solidarnościowej: a) relokacje osób ubiegających się o ochronę międzynarodową lub, jeżeli wyrażą na to zgodę zarówno państwo członkowskie wnoszące wkład, jak i państwo członkowskie będące beneficjentem, osób korzystających z ochrony międzynarodowej, b) wkłady finansowe: – na działania w państwach członkowskich, – na działania w państwach rzecich lub dotyczące państw trzecich, – alternatywne środki solidarnościowe (tj. wsparcie personalne i rzeczowe). Państwa członkowskie stojące w obliczu „znaczącej sytuacji migracyjnej» mogą wnioskować o obniżenie wkładów solidarnościowych. Zamiast relokacji państwa członkowskie dotknięte wtórnymi przepływami mogą zaproponować, pod pewnymi warunkami, przejście odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku osoby ubiegającej się o ochronę międzynarodową już przebywającej na ich terytorium, co będzie traktowane jako forma solidarności zwana „kompensacją odpowiedzialności». Kompensacja odpowiedzialności staje się obowiązkowa, jeżeli zobowiązania w zakresie relokacji są niewystarczające. Cały proces będzie nadzorowany i wspierany przez unijnego koordynatora ds. solidarności w Komisji.